

ישעיהו פרק ו

מבוא

בפרק ו, המשמש גם כהפטרה לפרשת יתרו, צופה הנביא בכבוד ה', מתנדב להיות שליח ה' ולפי חלק מן הדעות אף מתמנה לתפקידו. משמעות השליחות "השמן לב העם הזה", היא אחת השאלות הקשות בספר, האם נשלח הנביא להקשות את לב העם? לאחר מחאתו וזעקתו של הנביא "עד מתי, אֲדַנְי?" נותן הקב"ה, שביב של תקווה לעם העומד להיפגע אנושות מן הכיבוש האשורי, הבטחה שלאחר הפורענות הכפולה תיוותר שארית שתהווה זרע קודש, וממנה ישוב ויצמח העם.

שאלות מכוונות למידה

- בפרק הזה יש נבואה הנראית כנבואת הקדשה של הנביא לתפקידו. האם יש כאן מינוי חדש או מחודש של ישעיהו לנביא? ומדוע דווקא עכשיו?
- "שָׁמְעוּ שְׁמוֹעַ - וְאַל תִּבְיִנוּ" - ישעיהו נשלח להתנבא לעם, שלא ישמע ולא יבין. מהי משמעות השליחות, ומהי מטרתה?
- בשונה מנביאים אחרים, כמשה וירמיהו, ישעיהו לא מסרב לשליחות הנבואית המוטלת אליו, ואף משיב: "הנני שלחני!". מדוע הוא מקבל עליו את השליחות? מה נוכל ללמוד מכך על הנביא ישעיהו?

המבנה של פרק ו

ישעיהו פרק ו	
<p>(א) בְּשַׁנַּת מוֹת הַמֶּלֶךְ עָזְיָהוּ, וְאַרְאָה אֶת אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנֹשֵׂא, וְשׁוֹלֵיו מְלָאִים אֶת הַהִיכָל:</p> <p>(ב) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ,</p> <p>שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד: בְּשִׁפְתַיִם יְכַסֶּה פָּנָיו, וּבְשִׁפְתַיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו, וּבְשִׁפְתַיִם יְעוֹפֵף:</p> <p>(ג) וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר: קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת, מְלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:</p> <p>(ד) וַיִּנְעוּ אַמּוֹת הַסָּפִיִּם (מִדְּעֵזְעוּ מִזְזוֹת פֶּתַח הַבַּיִת) מִקּוֹל הַקּוֹרָא, וְהַבַּיִת יִמְלֵא עֹשָׁן:</p>	<p>א. גילוי השכינה</p>
<p>(ה) וְאָמַר: אוֹי לִי כִי נִדְמִיתִי, (נשמדתי, מתתי)</p> <p>כִּי אִישׁ טָמֵא שִׁפְתַיִם אֲנֹכִי, וּבִתְוֹךְ עִם טָמֵא שִׁפְתַיִם אֲנֹכִי יוֹשֵׁב,</p> <p>כִּי אֶת הַמֶּלֶךְ ה' צְבָאוֹת רָאוּ עֵינָי:</p> <p>(ו) וַיִּעַף אֵלַי אֶחָד מִן הַשְּׂרָפִים וַיְגִדוּ רֵצֶפֶה (גחלת), בְּמִלְקַחִים לְקַח מֵעַל הַמְּזֻבָּח:</p> <p>(ז) וַיִּגַע עַל פִּי וַיֹּאמֶר: הִנֵּה נִגַע זֶה עַל שִׁפְתֶיךָ וְסָר עֹנֶךָ וְחִטְאַתְךָ תִּכְפֹּר:</p>	<p>ב. טיהור הנביא מעוונות</p>
<p>(ח) וְאֶשְׁמַע אֶת קוֹל אֲדֹנָי אֹמֵר: אֶת מִי אֶשְׁלַח וּמִי יֵלֶךְ לְנוּ?</p> <p>וְאָמַר: הִנְנִי, שְׁלַחְנִי:</p> <p>(ט) וַיֹּאמֶר: לֵךְ וְאִמְרָתָ לְעַם הַזֶּה: שְׁמְעוּ שְׁמוֹעַ - וְאַל תִּבְיִנוּ, וְרָאוּ רָאוּ - וְאַל תִּדְעוּ:</p> <p>(י) הַשָּׁמֶן לֵב הָעַם הַזֶּה, וְאֶזְנֵי הַכְּבֹד, וְעֵינָיו הַשֵּׁעַ,</p> <p>פֶּן יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְאָזְנוֹ יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יִבִּין,</p> <p>וְשָׁב וְרָפָא לוֹ:</p> <p>(יא) וְאָמַר: עַד מָתִי, אֲדַנְי?</p> <p>וַיֹּאמֶר: עַד אֲשֶׁר אִם שָׂאוּ עָרִים מֵאֵין יוֹשֵׁב, וּבְתַיִם מֵאֵין אָדָם, וְהִאֲדָמָה תִּשְׁאַה שְׁמָמָה:</p> <p>(יב) וְרַחֵק ה' אֶת הָאָדָם, וְרַבָּה הַעֲזוּבָה בְּקִרְבֵּי הָאָרֶץ:</p> <p>(יג) וְעוֹד בָּהּ עֲשִׂרְיָה, וְשָׁבָה וְהִיְתָה לְבָעֵר,</p> <p>כִּי אֵלֶּה וְכִי אֵלֶּה וְכִי אֵלֶּה בְּשִׁלְכֶת מִצְרַיִם בָּם, זָרַע קִדְשׁ מִצְרַיִם:</p>	<p>ג. הנביא נשלח להינבא לעם אשר לא ישמע לאזהרותיו</p>

מקומו וזמנו של הפרק בספר

ישעיהו ו, א

בשנת מות המלך עזיָהוּ וְאַרְאָה אֶת אֲדָנִי יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשְׂא וְשׁוֹלֵיו מְלָאִים אֶת הַחִיכָל...

רש"י ישעיהו ו, א

בשנת מות המלך עוזיהו - סימן (פרק) זה תחילת הספר ותחילת נבואת ישעיה, וחמשה סימנים הקודמים נאמרו אחר זה הסימן אלא ש"אין מוקדם ומאוחר בתורה".

1. עיין בפרק ו וברש"י על פסוק א, וענה:

א. רש"י סובר שפרק ו, הוא הפרק שבו מתמנה לראשונה ישעיהו לנביא (הקדשתו כנביא). מה הביסוס בכתוב לפירוש זה?

ב. מה הקושי שפירוש זה מעורר? וכיצד רש"י מיישב את הקושי על פירוש?

רד"ק ישעיהו ו, א

בשנת מות המלך עוזיהו - ...ויש לפרש מיתה ממש, ולפירוש הזה, לא יהיה זה (הפרק) תחילת נבואתו. ומה שספר השנה שראה זאת המראה, לפי שבמותו (של עוזיהו) הרעו העם.

2. עיין בפרק ו וברד"ק על פסוק א, וענה:

א. לפי הרד"ק, פרק ו הוא איננו פרק ההקדשה של ישעיהו לנביא "לא יהיה זה (הפרק) תחילת נבואתו"? כיצד לדעתך, הרד"ק יפרש את פסוקים ח-ט?

ב. לפי הרד"ק, מדוע צוין בתחילת הנבואה התאריך המדויק שבה נבואה זו נאמרה "בשנת מות המלך עוזיהו"?

○ מלבי"ם ישעיהו א, א

מה שכתוב בפרשה בפרק ו' (פס' ח-ט): "וְאַשְׁמַע אֶת קוֹל אֲדָנִי אֹמֵר: אֶת מִי אֲשַׁלַּח וּמִי יֵלֵךְ לְנוּ? וְאֹמֵר: הַנְּנִי, שְׁלַחְנִי. וַיֹּאמֶר: לֵךְ וְאַמְרָת לְעַם הַזֶּה... " שנראה שאז הייתה תחילת השליחות, הוא כי מאז ניבא בקביעות, מה-שאיין-כן מה שניבא מתחילת מלכות עוזיה לא היה בקביעות.

3. לפי המלבי"ם, פרק ו הוא איננו פרק ההקדשה של ישעיהו שהרי לדעתו הוא התנבא עוד ב"תחילת מלכות עוזיהו" כנאמר בפסוק הראשון של הספר. לאור הבנה זו הסבר כיצד המלבי"ם מפרש את הפסוקים הבאים:

א. פסוק א, בפרק א - המציין שישעיהו התנבא עוד בימי עוזיהו "חֲזוֹן יִשְׁעִיָהוּ אֲשֶׁר חָזָה... בְּיָמֵי עֲזִיָהוּ יוֹתֵם..."

ב. פסוקים ח-ט, בפרק ו - המתארים מינוי של ישעיהו "בשנת מות המלך עוזיהו"?

○ שיטת המפרשים שפרק ו' איננו פרק ההקדשה של ישעיהו

המפרשים (רד"ק והמלבי"ם) שסוברים שפרק ו איננו פרק ההקדשה של ישעיהו, מתבססים גם על כך שבפסוק הראשון של ספר ישעיהו א, א, נאמר "חֲזוֹן יִשְׁעִיָהוּ בֶן אֲמוּץ אֲשֶׁר חָזָה עַל יְהוּדָה וַיְרוּשָׁלַם בְּיָמֵי עֲזִיָהוּ יוֹתֵם אֶחָז חֲזָקָהוּ מִלְכֵי יְהוּדָה". כלומר ישעיהו התנבא עוד בימיו של עוזיהו, ואם פרק ו הוא פרק ההקדשה לשליחות

הנבואית הראשונה של ישעיהו והתאריך המופיע בראשו הוא **"בשנת מות המלך עזיהו"** - הרי שישעיהו לא יכול היה להתנבא בימיו אלא דווקא ממותו ואילך.

ניתן לחזק שיטה פרשנית זו גם על כך שבדרך כלל לנבואת הקדשה רגילה יש מוטיב קבוע של סרבנות וויכוח על השליחות (משה, ירמיהו), ואילו כאן הנביא "קופץ ומתנדב: "הנני, שלחני", התנדבות כזו מתאימה יותר למי שכבר משמש כנביא (יחזקאל קויפמן).

כאמור הפרשנים, שמסכימים שפרק ו' נאמר במקומו, נדרשים לענות על השאלה מה המשמעות של פסוקים ח-ט שמהם משתמע שישעיהו מקבל כאן מינוי כנביא? ומדוע דווקא עכשיו הוא מתמנה?
הרד"ק מבאר שלאחר מות עזיהו חלה התדרדרות בהתנהגות העם ובעקבות זאת נבואת ישעיהו עוברת **שינוי ומינוי מחודש**.

המלבי"ם מבאר שהשינוי והמינוי המחודש מתבטא בכך, שרק לאחר מות עזיהו החל ישעיהו **להתנבא בקביעות**, (ועד אז הוא לא התנבא באופן קבוע) וזו משמעות המראה השמימי שרואה ישעיהו בפרק ו'.

○ **"בשנת מות המלך עזיהו" - בשנה שנצטרע**

לפניך דעה נוספת מתי נאמרה הנבואה של פרק ו'. דעה זו מבוססת על האימרה **שמצורע חשוב כמת** (נדרים סד, ע"ב), ועל הצרעת של עזיהו הנזכרת בספר בדברי הימים ב:

דברי הימים ב פרק כו

(ג) בן שש עשרה שנה עזיהו במלכו וחמשים ושתים שנה מלך בירושלם ושם אמו יכליה מן ירושלם:
(ד) ויעש הישר בעיני ה' ככל אשר עשה אמציהו אביו:

...

(טז) וכחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעל בה' אלהיו ויבא אל היכל ה' להקטיר על מזבח הקטרת:
(יז) ויבא אחריו עזריהו הפהן ועמו כהנים לה' שמונים בני חיל:

(יח) ויעמדו על עזיהו המלך ויאמרו לו לא לך עזיהו להקטיר לה' כי לפכהנים בני אהרן המקדשים להקטיר
צא מן המקדש כי מעלתך ולא לך לכבוד מה' אלהים:

(יט) ויזעף עזיהו ובגדו מקטרת להקטיר

ובזעפו עם הכהנים והצרעת זרחה במצחו לפני הכהנים בבית ה' מעל למזבח הקטרת:

(כ) ויפן אליו עזריהו כהן הראש וכל הכהנים והנה הוא מצרע במצחו ויבהלוהו משם וגם הוא נדחף לצאת כי נגעו ה':

(כא) ויהי עזיהו המלך מצרע עד יום מותו וישב בית החפשיית מצרע כי נגזר מבית ה'
ויותם בנו על בית המלך שופט את עם הארץ:

(כב) ויתר דברי עזיהו הראשנים והאחרנים כתב ישעיהו בן אמוץ הנביא:

○ **תרגום יונתן ישעיהו ו, א**

בשנת מות המלך עזיהו - בשנת דאתנגע בה מלכא עזיהו (בשנה שנצטרע המלך עזיהו).

הרד"ק מביא בפירושו את דברי התרגום מפרש אותם, אך חולק עליהם כפי שראינו לעיל.

○ **רד"ק ישעיהו ו, א**

בשנת מות המלך עזיהו - תרגם יונתן בשתא דאתנגע בה מלכא עזיהו (בשנה שנצטרע המלך עזיהו), והוא כשנכנס להקטיר קטרת בהיכל והצרעת זרחה במצחו. **ויש לפרש מיתה ממש...**

המראה [פסוקים א-ז]

פסוקים א-ז: המראה

ישעיהו פרק ו

(א) בשנת מות המלך עזיהו,
וְאַרְאֶה אֶת אֲדֹנָי יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנֹשֵׂא, וְשׁוּלְוֵי מְלָאִים אֶת הַהִיכָל:

(ב) שָׂרְפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ,
 שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאַחַד:
**בְּשָׂתִים יְכַסֶּה פָּנָיו,
 וּבְשָׂתִים יְכַסֶּה רַגְלָיו,
 וּבְשָׂתִים יַעֲוֹפֶף:**

(ג) וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר:
**קְדוֹשׁ
 קְדוֹשׁ
 קְדוֹשׁ**

ה' צְבָאוֹת, מְלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:
 (ד) וַיִּנְעֻוּ אַמּוֹת הַסְּפִיִּם מִקּוֹל הַקּוֹרָא, וְהִבִּיתָ יְמֵלָא עֶשֶׂן:

4. כתוב בלשונך, מהו המראה שראה ישעיהו בפסוקים א-ז?

יבמות מט ע"ב

אמר ליה (מנשה לישעיהו):
 משה רבך אמר (בשם ה', שמות לג, כ): "כי לא יראני האדם וחיי",
 ואתה אמרת (ישעיהו ו, א): "ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא" ...
 כל הנביאים נסתכלו באספקלריא (ראי, חלון) שאינה מאירה, משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה.

5. עיין בפסוק א, ובדברי הגמרא, וענה:

א. מה הקושי שפסוק א מעורר?

ב. על פי הגמרא ביבמות, כיצד ניתן ליישב קושי זה?

פסוק ד: "וינעו אמות הספים..."

ישעיהו ו, ד

וינעו אמות הספים מקול הקורא, והבית ימלא עשן:

מה מתואר בפסוק ד? יש פרשנים (מלבי"ם) הרואים בהתרחשויות המתוארות בפסוק ד' דברים שמתרחשים בעולמות העליונים שאותם ראה ישעיהו והם חלק מן המחזה השמימי המתואר בפסוקים א-ד. ויש מפרשים (רש"י) כי המחזה השמימי מתואר רק בפסוקים א-ג, ואילו פסוק ד' מתאר את מה שהתרחש על הארץ באותם רגעים ממש.

רש"י ישעיהו ו, ד

מקול הקורא - מקול המלאכים הקוראים. והוא היה "יום הרעש"¹ (יום של רעידת אדמה) שנאמר בו "וְנִסְתָּם כְּאֶשֶׁר נִסְתָּם מִפְּנֵי הָרַעַשׁ בְּיָמֵי עֲזִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה" (זכריה יד, ה). בו ביום עמד עוזיה להקטיר בהיכל, רעשו שמים לשורפו לומר: דינו בשריפה כמו שנאמר "וְאֵשׁ יִצָּאָה מֵאֵת ה' וְתֹאכַל אֶת הַחֲמֻשִּׁים וּמֵאֲתִים אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקְּטֹרֶת" (במדבר טו, לה). וזהו שקראם "שרפים" שבאו לשורפו. רעשה הארץ לבולעו, כסבורה דינו ליבלע כקרח, שערער על הכהונה. יצתה בת קול ואמרה: "וְזָכְרוּן לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מְזַרְעֵ אֶהְרֹן הוּא לְהַקְטִיר קְטֹרֶת לְפָנַי ה' וְלֹא יִהְיֶה כְּקֶרַח וְכַעֲדָתוֹ כְּאֶשֶׁר דָּבַר ה' בְּיַד מֹשֶׁה לֵּוִי" (במדבר י"ז, ה) ולא יהיה עוד אדם המערור על הכהונה כקרח - בבליעה, וכעדתו - בשריפה, אלא (שעונשו של עוזיהו היה) כאשר דבר ה' ביד משה בסנה "הֲבֵא נָא יָדְךָ בְּחִיקְךָ" (שמות ד, ו) והוציאה מצורעת כשלג, אף כאן צרעת פרחו במצחו (דברי הימים ב, כו, טו).

6. רש"י מפרש כי פסוק ד' רומז על לאירוע חמור שהתרחש בימי עוזיהו.

- א. לפי רש"י, מהו האירוע החמור שנרמז בפסוק ד במילים "וַיִּנְעֻ אַמּוֹת הַסְּפִיּוֹת"?
- ב. והיכן בתנ"ך נזכר עוד פעם האירוע הזה? (שני מקומות)
- ג. לפי רש"י, בעקבות מה התרחש האירוע החמור?
- ד. לשם מה מזכיר רש"י בדבריו את פרשיית קרח ועדתו?

פסוק ה: תגובת הנביא

ישעיהו ו, ה

וְאָמַר: אוֹי לִי כִי נִדְמִיתִי,
כִּי אִישׁ טָמֵא שְׁפָתַיִם אֲנֹכִי,
וּבְתוֹךְ עִם טָמֵא שְׁפָתַיִם אֲנֹכִי יוֹשֵׁב,
כִּי אֵת הַמֶּלֶךְ ה' צְבָאוֹת רָאוּ עֵינָי:

רש"י ישעיהו ו, ה

כי נדמיתי - הריני מת שלא הייתי כדאי שאראה פני השכינה, ודוגמתו מצינו במנוח "וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל אֲשֶׁתוֹ מוֹת נָמוֹת כִּי אֱלֹהִים רָאִינוּ" (שופטים יג, כב).

7. עיין בפסוק ה וברש"י, וענה:

- א. מדוע ישעיהו חושש שהוא ימות? (היעזר ברש"י)
- ב. ישעיהו מחזק את חששו שהוא הולך למות בשני טיעונים:
"כִּי אִישׁ טָמֵא שְׁפָתַיִם אֲנֹכִי, וּבְתוֹךְ עִם טָמֵא שְׁפָתַיִם אֲנֹכִי יוֹשֵׁב."
(1) מה המשמעות של "טומאת השפתים"?
- (2) הסבר כיצד כל אחד מהטיעונים הללו מחזק את חששו של ישעיהו שהוא עומד למות?

¹ עמוס א, א: "דַּבְּרֵי עֲמוּס אֲשֶׁר הָיָה בְּנֶקְדִים מִתְּקוּעַ אֲשֶׁר חָזָה עַל יִשְׂרָאֵל בְּיָמֵי עֲזִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה וּבְיָמֵי נְרַבְעָם בֶּן יוֹאֵשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שְׁנֵתַיִם לְפָנַי הָרַעַשׁ".

8. מה הקשר בין המראה (א-ד) ותגובת ישעיהו (ה') לבין הרעיונות המרכזיים בספר?

ישעיהו זכה למראה נשגב, שאנו מצטטים את חלקו (פסוק ג) בתוך החלק המקודש ביותר בתפילת שמונה עשרה ב'קדושה'. מפסוק ה ואילך מבטא הנביא את הפער הגדול בינו לבין המראה, ובין עם ישראל למראה הנשגב. הפער הזה בין השגב למציאות הוא אחד המאפיינים של נבואת ישעיהו - מצד אחד יש בספר את החזון הנשגב ביותר של המקרא: "והיה באחרית הימים וגו'" ומאידך, יש בו תוכחות המעידות על מציאות שיש בה בעיות עומק, שרחוקה מאד ממימוש החזון. נבואת ישעיהו מלמדת אותנו איך להתמודד עם הפער הגדול בין המציאות לחזון, ולחתור לתיקונה המלא.

פסוקים ו-ז: תגובת ה' לדברי הנביא

ישעיהו ו

- (ו) וַיַּעַף אֱלֹהֵי אֶחָד מִן הַשָּׁרְפִים וַיְבַדּוּ רַצְפָּה (גחלת), בְּמִלְקָחִים לָקַח מֵעַל הַמְזֻבָּח :
- (ז) וַיִּנְגַע עַל פִּי וַיֹּאמֶר : הֲנֵה נִגַע זֶה עַל שְׁפָתַיִךְ וְסָר עֲוֹנֶךָ וְחָטְאתְךָ תִּכְפָּר :

מדרש תנחומא וישלח סימן ב

תדע לך שבשעה שאמר ישעיהו 'כי איש טמא שפתים אנכי ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב' (ישעיהו ו, ה), אי"ל הקדוש ברוך הוא : ישעיהו, בעצמך אתה רשאי לומר איש טמא שפתים, אבל לישראל אתה אומר בתוך עם טמא שפתים!! שהם הקדימו עשיה לשמיעה, ומייחדין את שמי פעמים בכל יום, ואתה קורא אותן עם טמא שפתים!! מה כתיב שם 'ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה' (ישעיהו ו, ו) מהו רצפה? רוץ פה (רצוף את הפה) של מי שאומר לשון הרע על בני... ונטל את הגחלת ונתנה על פי ישעיהו שנאמר "וינגע על פי ויאמר : הנה נגע זה על שפתיך וסר עונך וחסאתך תכפר" (פס)

שאלה המבוססת של שאלת בגרות חורף תשע"ד

9. עיין בפסוקים ו-ז, ובדברי המדרש, וענה :

- א. מהו העוון של הנזכר בפסוק ז?
- ב. כיצד כופר עוון זה?

10. א. לפי המדרש, במה האשים ישעיהו את עם ישראל? וכיצד ה' הוכיח לו שהאשמה הזו איננה נכונה?
 ב. לפי המדרש, מה הקשר בין החטא של ישעיהו לדרך שבה יתכפר לו החטא בסופו של דבר?

☒ הקשר רחב: הקבלה בין ישעיהו למשה

☒ שמות ד, א

וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר יְהוָה לֹא יֵאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִרְאָה אֱלֹהִים ה' :

☒ במדבר רבה פרשת נשא פרשה ז

ועל האומר דבר לחבירו שאינו בו, זה משה בשעה שאמר לו האלהים שילך אצל ישראל, אמר לו : ריבוני והרי אינן מאמינין אותי, שנאמר "והן לא יאמינו לי" (שמות ד, א). אמר לו האלהים : הא משה הא משה, כבר אתה יודע שאינן מאמינין אותך? מאמינין בני מאמינין הם. אמרת לי 'והן לא יאמינו לי', הבא נא ידך בחיקך' ומיד "ויוציאה והנה ידו מצורעת כשלג".

☒ רש"י שמות ד, ו

אף באות זה (הצרעת) רמז שלשון הרע סיפר באומרו (פסוק א) 'לא יאמינו לי', לפיכך הלקהו בצרעת, כמו שלקתה מרים על לשון הרע.

שליחותו של הנביא

[פסוקים ח-יג]

פסוקים ח-ט: קבלת השליחות

ישעיהו פרק ו

(ח) וְאָשְׁמַע אֶת קוֹל אֲדֹנָי אֹמֵר: אֶת מִי אֲשַׁלַּח, וּמִי יֵלֶךְ לְנוּ?

וְאָמַר: הֲנִי שְׁלַחְנִי.

(ט) וַיֹּאמֶר לְךָ וְאִמְרַתְּ לְעַם הַזֶּה שְׁמְעוּ שְׁמוּעָה...

הנביא ישעיהו ראה בחזיונו כביכול את ה' כמלך בשר ודם, היושב על כסאו במועצת שריו ועבדיו. מדרך המועצות האלה שפותחים אותן בשירי תהילה ושבח למלך ("קדוש קדוש קדוש..."). בתחילת בחזיון ישעיהו חש שאינו ראוי למעמד הזה מכיוון שהוא טמא, אך מלאך ה' מטהר אותו ע"י שהוא נוגע עם גחלת בשפתיו. לאחר שישעיהו נטהר, הוא שומע את הדיון המתנהל ב"מועצת המלך", בו ה' מתייעץ עם מלאכיו, ושואל אותם את מי אשלח כנביא לישראל, ישעיהו מתערב בדיון מתנדב לקבל על עצמו את המשימה והשליחות הנבואית.

בניגוד לישעיהו, משה וירמיהו התנגדו בתחילה לקבל על עצמם את השליחות, כיון שלא ראו את עצמם מתאימים; משה אומר שהוא "כבד פה וכבד לשון" (שמות ג, ז), וירמיהו אומר "הֲנִי לֹא יָדַעְתִּי דְבַר פִּי נֶעַר אֲנֹכִי" (ירמיהו א, ז). לעומת משה וירמיהו, ישעיהו אמנם חושש לקבל את התפקיד ואומר: "כִּי אִישׁ טָמֵא שְׁפָתַי אֲנֹכִי" (ישעיהו ו, ה), אך האמירה: "וְיִסַּר עֲוֹנְךָ וְחַטָּאתְךָ תִּכַּפֵּר" מביאה אותו מיד להתנדב ולהיענות לשליחות.

✠ וַיִּקְרָא רַבָּה (וַיִּלְנֵא) פִּרְשֵׁת צוּ פִּרְשָׁה י (מוֹבָא בְרַד"ק)

אמר ישעיהו: מטייל הייתי בבית תלמודי, ושמעתי קולו של הקדוש ברוך הוא אומר: "אֶת מִי אֲשַׁלַּח, וּמִי יֵלֶךְ לְנוּ?" (ישעיהו ו, ח) שלחתי את מיכה, והיו מכין אותו בלחי היינו הוא דכתיב "בְּשִׁבְטֵי יָכֹוּ עַל הַלְּחֵי אֶת שִׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל" (מיכה ד, יד). שלחתי את עמוס והיו קורין אותו 'פסילוס' (בכינוי הגנאי: 'גמגמן') דאמר רבי פנחס: למה נקרא שמו עמוס? שהיה עמוס בלשונו. מעתה "אֶת מִי אֲשַׁלַּח, וּמִי יֵלֶךְ לְנוּ? וְאָמַר: הֲנִי שְׁלַחְנִי" (ישעיהו ו, ח) א"ל הקדוש ברוך הוא: ישעיהו, בְּנִי טרחנין, סרבנים הם. אם אתה מקבל עליך להתבזות וללקות מבני - את הולך בשליחותי, ואם לאו - אין אתה הולך בשליחותי? אמר לו: על מנת כן, (זהו שנאמר) "אֲדֹנָי ה' פָּתַח לִי אֲזָן, וְאֲנֹכִי לֹא מְרִיתִי אַחֲוֹר לֹא נְסוּגְתִי. גְּוִי נִתְּתִי לְמַכִּים, וְלַחְזֵי לְמַרְטִים, פְּנֵי לֹא הִסְתַּרְתִּי מִפְּלִמּוֹת וְרֹק" (ישעיהו ג, ה-ו).

לפי המדרש (המובא גם ברד"ק), הקב"ה כביכול מתייעץ במלאכיו ושואל את מי אשלח, והמדרש מביא דוגמאות מנביאים מקבילים לישעיהו (עמוס ומיכה) שנשלחו, ומן הקשיים שהיו להם בשליחותם, למרות זאת ישעיהו מוכן לצאת לשליחות מתוך הכרה בקשיים הכרוכים בשליחות, ומתוך ידיעה שהוא עלול לשלם עליה מחיר "גְּוִי נִתְּתִי לְמַכִּים" (ישעיהו ג, ו).

שאלה מתוך בורות חורף תשע"ד

11. מה ישעיהו מקבל על עצמו במילים: "הֲנִי שְׁלַחְנִי", לפי הפשט; ומה הוא מקבל עליו לפי המדרש?

שאלות מאתגרות

בשונה מנביאים אחרים ישעיהו לא מסרב לשליחות הנבואית המוטלת אליו, ואף משיב: "הֲנִי שְׁלַחְנִי!".

- מדוע ישעיהו מקבל עליו את השליחות?
- מה נוכל ללמוד מכך על הנביא ישעיהו?

פסוקים ט-יא: השליחות

תלמידי 3 יחידות - צריכים לדעת פירוש אחד, לתלמידי 5 יחידות - צריכים לדעת את שני הפירושים

ישעיהו פרק ו	
(ט) וַיֹּאמֶר לְךָ וַאֲמַרְתָּ לְעַם הַזֶּה שְׁמְעוּ שְׁמוֹעַ - וְאַל תִּבְיִנוּ, וְרֵאוּ רְאוּ - וְאַל תִּדְעוּ: (י) הַשָּׁמַן לֵב הָעָם הַזֶּה, וְאַזְנֵי הַכֶּבֶד, וְעֵינָיו הַשֶּׁעַ, פֶּן יִרְאֶה בְּעֵינָיו, וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע, וּלְבָבוֹ יִבִּין, וְשָׁב וְרָפָא לוֹ:	
רש"י ישעיהו ו, ט-י	רמב"ם הלכות תשובה פרק ו, הלכה ג
<p>שְׁמְעוּ שְׁמוֹעַ - אני אומר לכם שמעו שמוע, ואתם אין אתם נותנים לב להבין.</p> <p>וְרֵאוּ רְאוּ - ראו ניסים שעשיתי לכם, ואינכם נותנים לב לדעת אותי.</p> <p>הַשָּׁמַן לֵב הָעָם הַזֶּה - כמו "וַיִּרְאֶה פְּרָעָה כִּי הִיִּתָּה הַרְוּחָה וְהַכֶּבֶד אֶת לְבָבוֹ וְלֹא שָׁמַע אֶל־הֵם" (שמות ח, יא) לשון 'הלוד', לשון 'פעול': לבם הולך הלוד והשמן, ואזניו הולכים הלוד והכבד משמוע.</p> <p>וְעֵינָיו הַשֶּׁעַ - טחים... מראות עיניהם...</p> <p>פֶּן יִרְאֶה בְּעֵינָיו - נתנו לבם שלא ישמעו דברי נביאים, שהם יראים (חוששים) שמא יוטבו בעיניהם דבריי, ויבינו בלבם, וישובו אלי, והיא רפואתם.</p>	<p>ואפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים עד שיתן הדין לפני דיין האמת - הקב"ה. שיהא הפירעון מזה החוטא על חטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו, שמונעין ממנו התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו כדי שימות ויאבד בחטאו שיעשה, הוא שהקב"ה אמר על ידי ישעיהו "הַשָּׁמַן לֵב הָעָם הַזֶּה" וגו', וכן הוא אומר "וַיִּהְיוּ מְלַעְבִּים בְּמַלְאָכֵי הָאֱלֹהִים, וּבּוֹזִים דְּבָרָיו וּמַתְעַתְּעִים בְּנִבְאָיו, עַד עֲלוֹת חַמַּת ה' בְּעַמּוֹ, עַד לְאִין מִרְפָּא" (דבה"י ב, לו, טז) כלומר חטאו ברצונם והרבו לפשוע עד שהתחייבו למנוע מהן התשובה שהיא המרפא, לפיכך כתוב בתורה "ואני אחזק את לב פרעה" (שמות ז, ג), לפי שחטא מעצמו תחלה והרע לישראל הגרים בארצו.</p>

12. עיין בפסוקים ט-י ובדברי רש"י והרמב"ם, וענה על השאלות הבאות לפי הרמב"ם ולפי רש"י:

- א. ישעיהו יודע מראש שדברי הנבואה שלו לא יתקבלו על לב העם, מדוע?
- ב. האם הפסוק "הַשָּׁמַן לֵב הָעָם הַזֶּה, וְאַזְנֵי הַכֶּבֶד, וְעֵינָיו הַשֶּׁעַ" הוא ציווי או תיאור מצב? נמק.
- ג. הסבר בלשונך את הפסוק: "הַשָּׁמַן לֵב הָעָם הַזֶּה, וְאַזְנֵי הַכֶּבֶד, וְעֵינָיו הַשֶּׁעַ..." , פרט בתשובתך: מהי השליחות שהוטלה על ישעיהו, בפסוק י?

